

Groenbeheer biedt kansen voor de toename van lokale biodiversiteit

Omdat steeds meer wilde planten uit ons landschap verdwijnen, verdwijnen ook steeds meer insectensoorten. Een vicieuze cirkel, want als er weinig insecten zijn om te bestuiven, zullen planten niet of matig zaad kunnen zetten, waardoor populatieherstel van zeldzame planten steeds moeizamer wordt.

Behoud

Het behouden van plantensoorten is belangrijk voor insecten en vogels en via zaadvorming voor de planten zelf, want dit vormt een samenhangend geheel. Het spreekt voor zich dat het matigen en uiteindelijk afzien van het gebruik van insecticiden de basis is om populatieherstel en gezondheid van de samenleving van insecten en wilde planten te bereiken. Nu is het probleem dat er weinig gezonde plantenpopulaties zijn overgebleven. Hieronder volgen drie initiatieven voor herstel en uitbreiding.

Situatie Papendrecht met inheemse begroeiing op verschillende niveau's (foto: De Bolderik)

Papendrecht – ZH (De Bolderik)

Waterberging in Papendrecht omgeven door fietspaden met inheemse begroeiing op verschillende niveaus. Er is een mengsel op maat gemaakt, rekening houdend met de grond en de niveau-

verschillen. Doel was ecologisch verantwoord en een mooi plaatje als entree van Papendrecht. Na opkomst in het eerste jaar, was de aannemer van mening dat het mislukt was. Bij bezoek ter plaatste bleek dat de jonge plantjes onder de hoge begroeiing schuil gingen. Na een extra maaibeurt en inzaai van extra ratelaar, kwamen o.a Silene flos-cuculi - echte koekoeksbloem - op de lagere delen en Ranunculus- scherpe boterbloem - op de hogere delen tot goede ontwikkeling.

In Leeuwarden wordt veel gewerkt met inheemse kruidenmengsels die dusdanig gefaseerd worden beheerd dat ze optimaal wilde bijen kunnen voorzien. (foto: Cruydt-Hoeck)

Leeuwarden – FR (Cruydt-Hoeck)

Het hele seizoen bloeiende wilde bloemen voor wilde bijen en andere insecten. In de Gemeente Leeuwarden wordt dit bereikt door langs een route meerdere keren per jaar te maaien, maar steeds stukjes, zodat er altijd delen in bloei staan. Hiervoor wordt een speciale maaimachine ingezet. Er is een bloemenmengsel toegepast dat meerdere keren per jaar gemaaid kan worden. Op andere delen blijft de begroeiing staan tot het helemaal uitgebloeid is. Hier zijn soortenrijke mengsels gezaaid die het hele bloemenweideseizoen bloei bieden. Door toepassen van gefaseerd maaibeheer op plekken waar dit goed mogelijk is kunnen veel dieren een leefgebied krijgen in de stad. ➤

Gefaseerd maaibeheer: half juni de linkerzijde van het pad maaien, een maand later de andere helft en de oeverbeplanting. In de herfst wordt deze cyclus herhaald. Het resultaat is bloei van april tot in oktober. (foto: Biodivers).

Lansingerland – ZH (Biodivers)

Gemeente Lansingerland kiest voor een natuurpad door een vlinderidylle met natuurlijke oevers, maar treft een voedselrijke bodem aan. Op arme grond groeien de meeste bloemen, dat maakt afplaggen noodzakelijk. Tijdens de aanleg worden kleine heuvels gerealiseerd. Door deze grondwerkzaamheden ontstaan microreliëfs in het maai-veld. Het resultaat is nu dat er een scala aan bloemrijke vegetaties in dit wandelpark bloeit. De luwten bieden beschutting aan vlinders en andere insecten. Samen met bewoners is in de eerste jaren het wandelpark bekeken en het onderhoud doorgesproken. Zij voeren de twee tot drie maaibeurten per jaar uit. Vanuit naburige wijken willen bewoners soortgelijke initiatieven gaan opzetten.

Kruidenrijke vegetaties leveren in stedelijk gebied in veel gevallen naast veel kleur en biodiversiteit ook een kostenbesparing ten opzichte van grasvelden of regulier plantsoen. (foto: Cruydt-Hoeck/Erik van den Ham)

Dubbelbloemige korenbloem is een ongewenste exoot

Veel mengsels, ook al hebben ze veel nectarplanten zoals meerdere klaversoorten, vormen geen geheel zoals we dat in de natuur kunnen tegenkomen. Daardoor

trekken ze bijvoorbeeld wel hommels, maar geen scala aan bestuivende insecten aan. Wat nodig is, is een grote variatie aan wilde bloemen en grassen met een natuurlijke samenhang. Hier vinden vele solitaire bijen, zweefvliegen, kevers, vlinders en andere insecten hun voedsel en nestgelegenheid. Meest aansprekende voorbeeld is de korenbloem (*Centaurea cyanus*). In veel kleurrijke mengsels, die door ecologen carnavalsmengsels worden genoemd, komt deze bloem voor in gevulde vorm. De oorspronkelijke inheemse korenbloem wordt erdoor verdrongen. De grotere dubbelbloemige exoot heeft bovendien als stuifmeel- en nectarplant weinig of geen waarde voor insecten. De nectar van de dubbele korenbloem is onbereikbaar en stuifmeel is meestal niet aanwezig.

Inheemse wilde bloemen en grassen zijn afgestemd op de levenscyclus van de hier levende vlinders, bijen en andere nuttige insecten. (foto: Biodivers)

Bloeitijden op het juiste moment

De essentie van gebiedseigen en inheems is dat planten zich in de lokale condities thuis voelen, en de insecten en dieren die ermee samenleven ook. In de wederzijdse relatie sluit bijvoorbeeld de bloeitijd van de bloemen naadloos aan op de ontwikkelingsfasen van deze insecten. Ook met de bodemorganismen bestaat rond de inheemse planten een hechte samenwerking.

Keurmerk geen garantie voor Regionale Herkomst

Mengsels met planten die uit een geheel andere regio komen, kunnen de lokale flora en fauna behoorlijk verstoren. Toch komen uit heel Europa deze soorten met een Eko-keurmerk ons land binnen. Het Eko-keurmerk is echter geen garantie om deze verstoring te voorkomen. De exoten kunnen te vroeg of te laat gaan bloeien en de insecten zijn daar niet op ingesteld. Gebiedseigen,

inheemse soorten daarentegen passen wel bij de groeiomstandigheden ter plaatse en fauna ter plaatse.

Inheemse wilde plantenzaden worden onder gecontroleerde omstandigheden geteeld op kwekerijen om de soortechtheid en lokale herkomst te garanderen. (foto: Cruydt-Hoeck)

Het verzamelen van zaden

Anno 2019 zijn we al veel wilde plantensoorten kwijtgeraakt. Bijvoorbeeld wildemanskruid, gevlekt biggenkruid, aangebrande orchis en paardenhoeftklaver. Deze soorten zijn in Nederland uitgestorven en komen niet uit zichzelf terug. Wel kunnen we deze soorten vanuit het buitenland proberen te herintroduceren. We weten dan alleen niet of deze dezelfde genestructuren hebben als van de bij ons verdwenen populaties. Waarschijnlijk is dat niet het geval.

Stichting Het Levend Archief

Het levend Archief is een samenwerkingsverband tussen verschillende terrein-beherende organisaties, kwekerijen, universiteiten, onderzoeksbureaus, botanische tuinen, overige specialisten en organisaties en vele vrijwilligers. Samen dragen zij zorg voor het verzamelen,

Regionale herkomst bekend: natuurgebieden in Nederland zijn soortenrijke bronlocaties voor de oogst van zaadmengsels, eventueel worden gekweekte soorten toegevoegd. (foto Biodivers)

opslaan en opkweken van zaden van oorspronkelijk inheemse plantenpopulaties.

Herintroductie

Waar nodig kunnen deze zaden gebruikt worden voor verantwoord herintroduceren van verdwenen populaties. Op deze manier willen zij voorkomen dat zeer zeldzame en kwetsbare plantensoorten en hun genetische diversiteit definitief uit Nederland verdwijnen.

Het behoud van deze plantensoorten is belangrijk voor het voortbestaan van allerlei soorten insecten, vogels en zoogdieren, die direct en indirect afhankelijk zijn van specifieke plantensoorten. Ook heeft de stichting via drie aangesloten kwekers de mogelijkheid om zaadmengsels van algemene soorten met inheemse oorsprong beschikbaar te stellen, zodat deze gebruikt kunnen worden voor aanleg van bijvoorbeeld bloemrijke bermen, plantsoenen en parken.

Kwekerij van De Bolderik te Wervershoof (NH). (foto: De Bolderik)

Werkwijze

De werkwijze van Het Levend Archief is als volgt. Per plantensoort wordt op verschillende locaties oorspronkelijk inheems zaad verzameld. Deze op locatie terug te herleiden zaden worden opgenomen in een zaadbank, genaamd De Nationale Zadencollectie. Vanuit daar wordt het zaadmateriaal in de zogeheten zaadhofjes gezaaid, opgekweekt, bestoven en vermeerderd. Delen van de verzamelde zaden gaan naar kwekerijen verspreid door Nederland, die ze verwerken in hun mengsels voor bijvoorbeeld bermen. Ook wordt zaadmateriaal gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. ●

Meer info: www.biodivers.nl - www.bolderik.nl - www.cruydt hoeck.nl - www.levendarchief.nl